

Kulturdepartementet
postmottak@kud.dep.no

Oslo, 15. mars 2024

INNSPILL ÅNDSVERKLOVEN – GJENNOMFØRING AV DIGITALMARKEDSDIREKTIVET MM.

Vi viser til Kultur- og likestillingsdepartementets høringsnotat 22. november 2023.

NOPA gir med dette innspill til departementets forslag.

NOPA stiller seg i det vesentlige bak innspillene fra Kunstnernettverket, TONO, Norwaco og Kopinor, men ønsker å knytte noen særskilte merknader til enkelte punkter i høringsnotatet.

1. Tekst- og datautvinning (DSM art. 3 og 4). Lovutkastet §§ 50 d, 50 e og 50 f

Det er flere forhold som samlet sett taler med styrke mot at art. 3 og 4 gjennomføres nå slik departementet legger opp til, hvor kunstig intelligens legges inn under definisjonen av tekst- og datautvinning. Vi viser her til Kunstnernettverkets utførlige høringsuttalelse samt uttalelsene fra de øvrige organisasjonene nevnt over, og vil fremheve følgende:

- Forslaget om gjennomføring slik det nå foreligger er slik NOPA ser det i strid med tretrinns-testen slik denne bl. a. er nedfelt i Bernkonvensjonen art. 9 (2) og TRIPS-avtalen art. 13.
- Departementet har ikke foretatt forsvarlige teknologiske vurderinger av hvordan KI utvikles og brukes per i dag, og heller ikke av i hvilken grad rettighetshaverne i praksis har mulighet til å håndheve en slik reservasjonsrett som forslaget legger opp til. Tatt i betraktning de omfattende inngrep i opphavs- og utøverrettighetene som her foreslås (hvor det dels gjøres omfattende unntak fra eneretten til eksemplarframstilling, og dels snus opp ned på det grunnleggende prinsippet om samtykkekrav, som hviler på en reservasjonsrett som ikke kan utøves i praksis) mener NOPA forslaget ikke er utarbeidet i samsvar med utredningsinstruksen.
- Direktivet art. 3 og 4 og departementets forslag bygger på en grunnleggende forestilling om at noen KI-verktøy utvikles til bruk for forskningsformål (art. 3), mens andre verktøy utvikles for kommersielle og andre formål (art. 4). Slik KI har utviklet seg siden direktivet ble vedtatt, fremstår dette i dag som en hypotetisk konstruksjon, hvor realiteten snarere er at de fleste KI-verktøy utvikler seg fra å være et «artikkel 3-verktøy» til å bli et «artikkel 4-verktøy». De fleste KI-verktøyene som i dag brukes kommersielt, har det til felles at de i utgangspunktet ble utviklet til vitenskapelige formål og deretter ble videreutviklet og tatt i bruk til kommersielle (og andre) formål. I motsetning til hva departementet kan se ut til å legge til grunn i høringsutkastet, er ikke et KI-verktøy innrettet slik at man kan «avlære» eller fjerne enkeltverk fra kunnskapsbasen når det først er tilegnet av verktøyet.

Konsekvensen av dette vil være at det i realiteten vil være for sent å reservere seg mot datautvinning til «artikkel 4-formål», ettersom skaden allerede har skjedd gjennom den frie bruken som art. 3 åpner for.

Samlet sett er det NOPAs klare vurdering, som altså deles av Kunstnernettverkets medlemsorganisasjoner, at implementeringen av artikkel 3 og 4 må utsettes. Som departementet er vel kjent med, pågår det i dag et omfattende arbeid med en fellesskapsregulering av kunstig intelligens. Regelverksutviklingen på opphavsrettsområdet bør utsettes inntil en slik helhetlig regulering er på plass, hvor man også har en bedre og mer tidsriktig forståelse av hvordan kunstig intelligens utvikles og brukes.

2. Rett til rimelig vederlag (åvl. §69)

NOPA er sterkt uenig i departementets forslag om å unnta avtaler inngått av kollektive forvaltningsorganisasjoner fra åndsverkloven § 69, jf. forslag til § 69 fjerde ledd. Vi viser her til TONOs utfyllende hørings svar, men vil understreke at departementets forslag på dette punktet i realiteten innebærer en undergraving av retten til rimelig vederlag.

Som TONO redegjør for i sitt hørings svar, er et sentralt formål med en kollektiv forvaltningsorganisasjon som TONO at organisasjonen skal kunne gjøre krav om rimelig vederlag gjeldende på rettighetshavers vegne. Departementets forslag innebærer at kun det enkelte medlem vil kunne håndheve rettighetene på egen hånd, og hvor det vil fremstå som uavklart hvorvidt TONO kan håndheve en slik rett, som i dag håndheves på ulovfestet grunnlag. Forslaget vil derfor ikke bare svekke rettighetshaverens forhandlingsposisjon, men i mange tilfeller medføre at retten til rimelig vederlag blir illusorisk for TONOs rettighetshavere. Departementets forslag innebærer slik sett en undergraving av retten til rimelig vederlag.

NOPA støtter med henvisning til dette TONOs forslag om at forslaget til § 69 fjerde ledd må endres slik at den ikke henviser til § 69 annet ledd. Tilsvarende løsning er valgt i Danmark, hvor den danske bestemmelsen i § 55 d kun henviser til bestemmelsene om henholdsvis opplysningsplikt og avtalejustering i §§ 55 a og 55 b og ikke til § 55.

Videre er NOPA sterkt kritiske til at § 69 ikke foreslås endret slik at også etterfølgende forhold skal kunne tas med i betraktning ved vurderinger av hva som skal anses som rimelig vederlag. Vi viser her til Kunstnernettverkets uttalelse, og vil bl. a. bemerke at departementets forslag i realiteten vil innebære at opphaverne henvises til å måtte gå veien om en reforhandling av sine avtaler fremfor å kunne gjøre den gjeldende allerede ved tidspunkt for avtaleinngåelse.

3. Bruk av verk i undervisningssammenheng (høringsnotatet kap. 4)

NOPA støtter Norwacos hørings svar side 2-5 i tilknytning til gjennomføringen av artikkel 5.

4. Fri bruk ved seremonier (åvl. § 40)

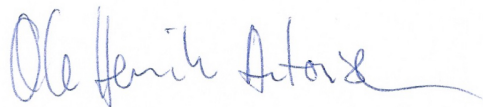
NOPA støtter TONOs innspill om dette, og anmodningen om at departementet for det første klargjør at fribruksregelen kun omfatter den fremføring og overføring som skjer "ved" seremonien, og at den derfor ikke omfatter eventuell fremføring og overføring av seremonien, for eksempel ved strømming. For det annet bes departementet om å klargjøre hvorvidt direktestrømming (i sanntid) skal anses som en del av kringkastingsbegrepet, slik at dette er omfattet av unntaket i fribruksregelen etter § 40 andre ledd.

5. Rett til å heve avtaler ved manglende bruk

NOPA støtter forslaget om å i utgangspunktet gjøre hevingsretten ufravikelig, og viser generelt til Kunstnernettverkets uttalelse om dette punktet.

NOPA er imidlertid sterkt uenig i unntaket som foreslås i ny § 74 siste ledd om at denne retten kan fravikes i kollektivt forhandlede avtaler. Dette unntaket fremstår som ubegrunnet i forslaget, og Kunstnernettverket anmoder på det sterkeste om at det endres. Blant annet på litteraturområdet er de fleste avtaler som inngås kollektivt fremforhandlet, i form av de såkalte normalkontraktene. Også på andre kunstområder har det historisk vært vanlig med avtaler som er kollektivt fremforhandlet, som f. eks. standardkontrakter for musikkforlagsavtaler, selv om dette per i dag ikke er praksis. Det vil være svært uheldig om NOPAs medlemmer mister en slik lovfestet rett i tilfeller hvor NOPA fremforhandler rammeavtaler. Erfaringsmessig og historisk har det nettopp vist seg å være særdeles viktig at de originære rettighetshaverne kan tilbakekalle rettigheter som er overdratt eksklusivt og som ikke utnyttes, også der hvor avtalene som brukes er kollektivt fremforhandlet. Det foreslåtte unntaket vil innebære at en vesentlig andel av avtaler som opphavere inngår faller utenfor denne retten, noe som vanskelig kan sies å innebære en styrking av opphavernes rettigheter, som er oppgitt å være et av de grunnleggende motivene bak forslaget. Siste ledd i forslaget til ny § 74 bes med henvisning til dette endret slik: «Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes i avtale.»

Med vennlig hilsen

Ole Henrik Antonsen
Styreleder

Tine Tangestuen
Adm. leder